

1962 i intuïnt ja els primers símptomes de la fi del cicle tèxtil. Tot plegat, d'una manera més o menys explícita, queda recollit en el text que recull Negre.

A grans trets, el que fa l'autor és recuperar les respostes dels veïns de Sant Llorenç 50 anys després de fer les preguntes, ja que aleshores no se'ls havia donat recorregut. El qüestionari repassa de forma molt completa cada un dels aspectes propis de la quotidianitat dels barris: feina, oci, educació i, finalment, pràctiques religioses, que ocupen més de la meitat de les preguntes. I més enllà d'una qüestió quantitativa (veure les darreres pàgines del llibre), hi ha una voluntat manifesta de recollir els matisos, la complexitat i les contradiccions dels entrevistats, per exemple quan pregunta sobre la legitimitat d'una vaga, d'un divorci o les dificultats per relacionar-se entre els nouvinguts i els nascuts a Terrassa, entre d'altres.

És un llibre pensat des d'una lògica sociològica més que històrica. Al marge que l'estructura del text, amb 29 capítols d'unes 3 o 4 pàgines de mitjana, en dificulta la lectura, l'historiador hi pot trobar a faltar una anàlisi més profunda, que vagi més enllà d'una radiografia concreta d'un barri en concret. La qüestió seria excusable si fos una simple reedició de les entrevistes, però que l'autor hagi revisitat els textos 50 anys després sense referenciar cap de les investigacions fetes des d'aleshores ni aprofitar-ne res, fa que el text quedi coix i sense tant de suc com podria haver tingut. Certament, com recorda Salvador Cardús al pròleg, mai és

sobrer recuperar un passat recent que malda per sobreviure en temps de desmemòria generalitzada, però l'empresa s'hauria resolt millor si hagués incorporat més elements al paisatge dibuixat per les respostes dels protagonistes. Per exemple, parlant de l'estreta relació entre jesuïtes i el barri de Sant Llorenç, i potser comparant-ho amb la feina dels salesians a la Maurina; explicant com es va desplegar l'acció pastoral; descrivint les condicions de vida dels entrevistats; algun comentari sobre les Arenes o Ègara, ambdós barris coberts també per la parròquia de Sant Llorenç, etc.

En definitiva, un llibre útil i interessant, amb una notable aportació de fotografies de l'evolució del barri, però que podria haver-se convertit en un llibre indispensable per a la historiografia local del franquisme -i de l'antifranquisme- si hagués partit de les respostes per analitzar la realitat des d'una perspectiva més dinàmica.

Marcel Taló i Martí

EXPOSICIONS

“Més enllà de Mauthausen. Francesc Boix, fotògraf.” Sala del Tinell del Castell Cartoixa de Vallparadís, del 9 d'octubre al 16 de desembre de 2018.

Aquesta exposició vol donar a conèixer la vida (i almenys una mica de l'obra) de Francesc Boix, fotògraf, les fotografies

del qual van ser proves clau en els judicis de Nüremberg. La seva vida va ser realment dramàtica, i l'estada al camp de Mauthausen, on va estar presoner, va ser tan dura, que Francesc Boix, tot i sobreviure-hi, va morir el 1951 abans de complir els trenta-un anys. L'exposició com a tal, produïda pel Museu d'Història de Catalunya amb la col·laboració de l'Amical Mauthausen i de la Comissió de la Dignitat, s'ha exhibit a Terrassa amb motiu del 40è aniversari de la legalització de l'Amical de Mauthausen i altres camps. A la vegada, no deixa de ser interessant que s'acabi d'estrenar una pel·lícula sobre l'homenatjat, *El fotògraf de Mauthausen*, de la directora Mar Targarona.

En realitat, l'exposició com a tal es ressenya ràpid, ja que a dins la Sala del Tinellat només hi ha tres seccions (joventut i Guerra Civil, on Francesc Boix combaté com a militant comunista; Mauthausen; i postguerra mundial) literalment plenes de fotografies, fins al punt que costa una mica discernir una narrativa. En tot cas, és un combinat de fotografies de Francesc Boix i de fotografies on apareix Francesc Boix o que

toquen la mateixa temàtica de les seves fotografies (de fet, no és fins a la segona secció que podem veure fotografies fetes per ell, i només constitueixen la meitat de la secció). Les còpies són en blanc i negre, de mida mitjana i, això sí, excel·lentment impreses. Les seccions estan introduïdes per breus textos que les situen una mica. Igualment, mai no havia vist res tan dens a la Sala del Tinellat, i la narrativa, com he dit abans, queda una mica difusa, sobretot a la tercera secció, on el focus no queda tan clar (tot i que veure-hi un parell de fotos de Pablo Picasso ajuda a donar-li carisma, i les fotos del poble amazic també són valuoses).

Sí que em va ajudar el fet que, en el moment de visitar l'exposició, va coincidir que hi havia un grup escolar adolescent, i el guia era un membre de l'Amical Mauthausen, amb la qual cosa l'exposició, combinada amb les seves explicacions, em va "dir" molt més que si només hagués estat jo a la sala.

Però hi ha catàleg! En llegir els pròlegs, una sorpresa: en realitat aquesta era una exposició preexistent, feta el 2015 per commemorar el setantè aniversari de l'alliberament dels camps nazis. Potser la diferència de dimensions entre el Museu d'Història de Catalunya i la Sala del Tinellat explica aquesta densitat en un espai on normalment el Museu de Terrassa procura que les exposicions puguin "respirar". Tornant al catàleg, i després dels pròlegs, el text més important és "Francesc Boix, un llegat polític i cultural", de la historiadora i membre

de l'Amical Mauthausen Rosa Toran. Essencialment una biografia de Francesc Boix, que a la vegada és una celebració del seu heroisme i de les seves accions, especialment dins de l'infern de Mauthausen, on malgrat tot va tenir la sort de ser assignat al servei fotogràfic, una oportunitat que va poder aprofitar al màxim.

A partir d'aquí, el que segueix és, simplement, l'exposició en format paper, amb les tres seccions i els seus textos introductoris. Les fotografies hi són totes, reproduïdes en tinta negra mat sobre paper mat. Els textos, com a la resta del catàleg, són escrits en tinta blava. Només per les fotografies el catàleg ja és tot un document, això sí, i tot historiador amb interès per l'Holocaust hauria de mirar d'aconseguir-lo.

Al final del catàleg hi ha tots els textos principals traduïts primer al castellà i després a l'anglès.

Lluís Paloma Sánchez.

“Marques d'aigua”, de Francesca Piñol. Espai Zero del Centre de Documentació i Museu Tèxtil. Del 20 de setembre al 16 de desembre de 2018. Organitza: Francesca Piñol.

Ens trobem davant d'una de les exposicions artístiques que des de fa un temps ens proposa el Centre de Documentació i Museu Tèxtil, unes exposicions on l'art està fet amb teixit o gira al seu voltant. L'exposició ocupa la sala petita

de la planta baixa del Museu, altrament coneguda com a Espai Zero.

Un cop hi entrem i ens orientem, la primera cosa que cal ressenyar és que, en un suport al pilar de la sala, se'ns posen a disposició unes quantes còpies d'un “paper no emportable”, on se'ns ofereix una guia sobre el que es veu a l'exposició, i on, a part d'una breu presentació sobre Francesca Piñol, hi ha dos apartats: en el primer se'ns indica que l'artista s'interroga sobre els materials tèxtils, i en el segon se'ns especifica que molts dels teixits estan fets amb un teler Jacquard i un teler digital d'última generació. Per fer les obres exposades, Francesca Piñol va emprendre un viatge físic per llocs tan diversos com el Moianès, Dinamarca (amb diverses localitzacions) i el pol Nord. Finalment, s'indica que l'exposició se'ns ofereix com a “work in progress”.

L'espai expositiu en si és prou diàfan. El que més crida l'atenció d'entrada és un vídeo que s'hi projecta, *White silence*, rodat a diversos llocs del mar del Nord, més un llarg pla de l'artista filant manualment entre la neu del pol Nord (en si mateix, un acte valent, donada la temperatura). A cada secció se'ns indica el

